

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, 1680

4. De contrahentibus binas nuptias. Et an hoc delictum Inquisitores cognoscere possint, vel hoc crimen sit misti fori? Et an supradicti sint de vehementi, vel tantum leviter suspecti de Fide, & ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76372](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76372)

nisi habeant aliquid adjunctum, & ita est praxis Sacri Inquisitionis de Vrbe. Sic ille. Verum Michaël Zarnardus in *direct. Theol. p. 2. præc. 1. cap. 5. §. 19.* ait hos esse de vehementi suspectos de fide in tribus casibus. Primò, si à Religione transeant ad partes hæreticorum cum eis communicantes, eorum conciones audientes, vel aliquo modo eorum impietates autorizantes. Secundò, si habitum lacerent, pedibusque contulcent, & blasphemias contra Religiones evomant, nam similia facere & effutire mali animi indicium est. Tertiò, si aliquid faciant contra determinationes Ecclesiæ, ut si uxores ducant, vel celebrent, quando nominaliter excommunicati sunt, vel similia alia fecerint quæ magni contemptus signa sunt. Ita Zarnardus.

9. Sed in multis ex supradictis casibus non ut Apostatas à Religione, sed ex aliis capitibus adversus illos procedunt Inquisitores: sicut procedunt adversus sæculares cum hæreticis communicantes, eorum conciones audientes, binas nuptias contrahentes, &c.

10. Vnde etiam non desunt DD. asserentes posse Inquisitores procedere contra Apostatas à Religione, si per annum in excommunicatione persistierint negligentes ad Religionem redire, & ita docet Antonius Sanctarellus de *hæresi cap. 41. dub. 3.* & Laurentius de Peyrinis in *privileg. Minim. tom. 2. constit. 2. Pauli V. §. 1. num. 13.*

11. Quæro secundò, an Inquisitores sine Episcopo possint reconciliare eos, qui vulgò dicuntur *Renegati*, si spontè ad ipsos venerint, & penitentiam postulerint: Affirmativè videtur respondendum ex Molina de *just. tom. 5. tract. 5. disp. 28. num. 16.* ubi sic ait: Vidi ego in Lusitania cum Christianus quidam captus à Saracenis fuisset, atque ut servitutem fugeret sectam Mahometanam fuisset inter illos professus, ad nostram propriam spontè aufugisset, reconciliatum fuisse secretò in Tribunali Inquisitionis, ibique abjurasse solis Inquisitoribus, & aliis ministris ejus Tribunalis, ac me, qui illum fui comitatus, præsentibus, neque Ordinarium, aut alium loco illius interfuisse, fortè in simili eventu, in quo nullum dubium intervenire potest, necessaria non erit presentia Episcopi. Ita Molina adversus quem insurgit novissime Castrus Palaus *tract. 4. disp. 8. punct. 13. num. 17.* Verum non solum in casu supradicto, sed etiam absolute docet Soufa in *aphor. Inquis. lib. 1. cap. 3. n. 5.* esse usum receptum, Inquisitores indicare abjuratorem & purgationem, sine Episcopo. Vnde ego, ubi adest talis consuetudo legitime præscripta, illam non damnarem; & hæc opinio erit quidem multum plausibilis DD. Inquisitoribus.

12. Et tandem pro coronide hujus resolutionis nota, quod licet in *l. si qui sanctam, C. de apost. denegatum* sit illis reconciliari, tamen ille textus fuit postea correctus à jure Canonico in *cap. contra Christianos, & cap. plerique, de consecrat. disp. 4. & cap. quidam, de apost.* quicquid asserat Arelatanus de *heret. notab. 44.* & Matthæus de Afflictis apud Rojas de *heret. part. 1. n. 291.* & ideo Lorca in *2. 2. D. Th. quest. 12. art. 2. Canon lib. 2. cap. 9. Castrus lib. 2. cap. 23.* & Pegna in *annot. ad Lucern. Inquis. ver. Apostata, & Simanca tit. 7. num. 3.* Barbosa in *l. Titia §. 5. ff. soluto matrim. n. 55. tom. 2.* Freytag in *novis addit. de Confess. sollicit. 9. §. 5. n. 90.* asserunt apostatam penitentem recipiendum esse, quod etiam tradit novissime Gabriel Pereira *part. 2. de manu Regia, cap. 74. num. 1.* qui tamen, licet aliqui vir doctus, caute legendus est, nam in dicto libro multa asserit contra immunitatem Ecclesiasticam, & præcipue in *cap. cit.* docet, judicem laicum posse cognoscere de apostasia, quando agitur de questione

facti, quod antea in *par. 1. in concord. Joannis 1. art. 1.* Ref. 194. & n. 175. dixerat etiam de hæresi. Sed hæc omnia sunt in aliis ejus not. & in Ref. 157. ita explicantium textum in *cap. in Inquisitionis, pro hibemus, de heret. in 6.*

RESOL. LV.

De contrahentibus binas nuptias.

Et an hoc delictum Inquisitores cognoscere possint, vel hoc crimen sit misti fori?

Et an supradicti sint de vehementi, vel tantum leviter suspecti de fide, & quibus penis debeant plecti?

Et alia notabilia circa hoc, & circa consulentes binas nuptias in textu hujus Resolutionis discutiantur?

Et tandem queritur, an qui sine uxoris licentia in sacula de gentis suspiciunt Ordines sacros, sint supradictis muliandi penis, & habenda sit ratio, cujus nationis sint? Ex p. 4. tr. 7. Ref. etiam 4.

§. 1. Hoc delictum Inquisitores cognoscere privative quoad judices laicos, probat Sigismundus Scaccia de *judic. causar. &c. lib. 1. cap. 12. n. 55.* Vnde Antonius Soufa in *aphor. Inquis. lib. 1. cap. 35. n. 18.* Sic ait: Stando in jure communi, culpa contrahentium binas nuptias ad utrumque judicem, Ecclesiasticum scilicet, & sæcularem spectabat, nunc autem ad solos Inquisitores, & extat declaratio à Sum. Pontif. ad Inquisitorum Lusitanæ. Ita ille.

2. Verum M. Anton. Genuensis in *praxi Archiep. cap. 68. num. 13.* sic asserit: Si bigamus est præventus à Curia seculari, debet remitti ad Curiam Ecclesiasticam (Inquisitorem videlicet) ut rectè notat Farinacius *ubi infra*, quæ torquet ipsum super intentione, & abjurare, facit deinde tenetur illum remittere ad Curiam sæcularem, quæ ipsum punit pro bigamia; quando verò est præventus à Curia Ecclesiastica, in totum punitur ab ipsa, & non potest amplius Curia secularis se intromittere, ut habetur ex litteris Congregation. S. Officii, quæ conservantur in Curia. Hæc Genuensis. Ex quibus apparet caput legendum esse Simancam *tit. 40. num. 3. & 4.* ubi putat Inquisitores tunc posse procedere adversus tales bigamos, quando sunt ex genere Mahometano, & quando saltem duas duxerint uxores. Sed adversus illum, & merito insurgit Seraphinus Freytag in *addit. ad Acconiam, cap. 2. num. 32.* & Farinacius de *heresi, quest. 178. n. 71.* Vide etiam Homobonum in *exam. Eccles. p. 2. tr. 11. cap. 7. q. 18.* Rojas *singul. 98. n. 4.* Gutierrez in *qq. Canon. lib. 2. cap. 8. n. 1.* Henriquez *lib. 11. cap. 2. num. 3.* & alios quos citant & sequuntur Bobadilla in *polit. l. 2. cap. 17. num. 152.* in *glos. lit. A.* & Barbosa de *potestate Episc. p. 2. alleg. 40. n. 44.* unde non est audiendus Simanca.

3. Igitur cum Inquisitores absolute & indistinctè procedant adversus binas nuptias contrahentes, difficultas est an dicti sint de vehementi, vel tantum leviter suspecti de fide? Esse de fide vehementer suspectos, tradit Piafescius in *praxi part. 2. cap. 4. art. 6. n. 9.* & Genuensis *cap. 18. num. 11.* & alij. Verum asserunt hos esse tantum de fide leviter suspectos, Simanca *tit. 40. num. 8.* & alij. Vnde ex diversitate harum opinionum orta est differentia inter stylium Inquisitionis Romanæ & Hispanicæ; nam in Romana Inquisitione supradicti rei tanquam suspecti vehementer de hæresi torquentur, & abjurant de vehementi, ut testatur Naldus in *summ. ver. uxor, num. 2.* Riccius in *addit. ad Instit. Canon. lib. 4. tit. 2.* Farinacius *quest. 178. num. 68.* Ricciullus de *jure person. &c. lib. 1. cap. 11. numero 15.*

Sup. hoc sup. in tr. 10. Ref. 19. §. ult. & lege etiam aliam Ref. ejus annot.

Sup. his in tom. 9. tr. 1.

Juncto n. 20. Genuen. in praxi cap. 68. num. 13. Pegna in direct. par. 2. comm. 51.

4. Hinc Aloysius Barjola in aphor. lit. V. ver. uxor. 6. 2. si assertio: Si quis aliquam ducat uxorem priore vivente, hoc spectat ad S. Officium, & ex decreto Vrbis confessi, vel convicti præmissa tortura in forma abjurat de vehementi coram Congregatione, & ad remum transmittuntur per quinquennium, vel per septennium poenitentis salutaribus injunctis Inquisitionis arbitrio. Ita ille.

5. In nostra verò Inquisitione Hispanica hi abjurant tantum de levi, ut observat Suarez de fide disputat. 24. sect. 2. n. 4. Emanuel Moura de incant. opusc. 1. sect. 3. c. 3. n. 8. Soula in aphor. Inquisit. lib. 1. cap. 35. n. 20. & non torquentur ut observat idem Soula de Confessione, tract. 2. cap. 13. concl. 3. n. 11. Et ratio est, quia tales ut plurimum præsumuntur contrahere binas nuptias ex luxuria, vel cupiditate lucranda dotis; secus autem si rei essent ex provincia infecta hæresis Calvinianæ & Lutherianæ; nam in tali casu abjurarent de vehementi, & ego illos torquerem, nam ex natione infecta oritur contra illos vehemens suspicio de hæresi. Vide Emanuele Moura de ensal. sect. 3. cap. 3. num. 9. In supradictis verò unusquisque sequatur praxim Inquisitionis suæ.

6. Quibus verò aliis pœnis supradicti plectantur in nostro Tribunali Hispanico, testatur Salzedo in addit. ad pract. crim. Diaz cap. 8. lit. B, ubi sic ait: Ab Inquisitoribus hoc crimen perpetrantes fustibus cædi solent, cum relegatione ad tempus, ut testatur Simanca in cathol. instit. in Enchiridio tamen asserit quod plebei flagellis cæsi ad triremes condemnantur; si verò nobiles fuerint, aliæ justæ pœnæ imponuntur, & quod ad triremes faciendâ sit condemnatio, decretum fuit à supremis sacræ Inquisitionis Senatoribus. Ita Salzedo, & Humada in leg. 60. tit. 6. p. 1. ad text. n. 3. qui non assignant tempus triremium, neque pœnas imponendas nobilibus, & etiam mulieribus, sed hoc facit Soula in aphor. Inquisit. lib. 1. cap. 35. n. 20. sic asserens: Regulariter personæ viles fustigantur, & ad triremes per quinquennium mittuntur. Honestiores verò & mulieres per idem tempus relegantur, aliis autem poenitentis spiritualibus impositis. Simanca etiam tit. 40. n. 6. docet plebeios per quinquennium damnandos esse ad triremes; & Castrus ubi infra, hoc etiam docet, addens nobiles præter exilium pœna pecuniaria damnari posse.

7. Non desinam tamen hic adnotare quod si adsit aliqua præsumptio in favorem rei, nempe quia propter longam absentiam unius conjugis dicebant defunctam esse, loco fustigationis & triremium damnandus est ad exilium & pœnam pecuniariam.

8. Notandum est etiam hic supradictas pœnas incurrrere consulentem aliquem, ut binas nuptias contrahat, & ita observat Emanuel Moura de incant. opusc. 1. sect. 3. cap. 6. n. 1. se vidisse in praxi, eadem pœna damnatam matrem consulentem filiam, ut secundò nuberet, ac ipsam filiam; quia non minor contra matrem ita concurrentem suspicio non bene sentiendi de matrimonio insurgebat, quàm contra filiam. Ita ille, quod perpetuò tene menti.

9. Nota etiam supradictos non esse ita puniendos, si antequam testificati sint, seipsos Inquisitoribus detulerunt, sed quibus pœnis in tali casu sint plectendi, docet Castrus Palau in summ. tom. 1. tract. 4. disp. 8. punct. 16. §. 8. n. 2. Putarem primò, ait, in carceribus secretis recludendos non esse, dum ejus causa agitur, sed in aliqua particulari domo, ut Compostellæ observatum vidi. Secundò existimarem, etiam si plebeius sit, flagellis non debere cædi, sed exilio, aliquave pœna pecuniaria condemnari, & idem dicendum de eo qui

aliqua apparenti ratione ductus de morte prioris conjugis probat secundum matrimonium contraxisse. Sic Castrus, & ego.

10. Sed hic obiter inquirendum erit, an sit denunciandus, & subjiciatur supradictis pœnis, si quis habens vivam uxorem, deveniat ad actum proximum contrahendi cum alia, v. g. faciendo contractum dotis, denunciationis in Ecclesia, &c. Et negativè videtur respondendum per ea, quæ docet Soula in aphor. Inquisit. lib. 1. c. 35. n. 6. ubi tenet, contrahentem matrimonium cum prima, & sponsalia cum secunda, non esse suspectum de fide, nec posse puniri ab Inquisitoribus, sed ab Episcopo. Verum Romæ in Sac. Congregatione Sancti Officii supradicti, qui deveniunt ad actum proximum contrahendi secundum matrimonium, abjurant de levi, & puniuntur exilio, vel carceribus, seu aliis pœnis arbitrariis, & prius torquentur super intentione.

11. Quod quidem in Inquisitione Romana potest procedere, quia ibi polygami abjurant, ut visum est, de vehementi, unde pro attentantibus tantum polygamiam remanet abjuratio de levi in Inquisitione autem Hispanica hoc haberet difficultatem, cum cum ibi polygami abjurent de levi, si attentantes tantum polygamiam de levi etiam abjurent, puniretur delictum attentatum, ut delictum consummatum; & idò in casu occurrenti nescio quid in praxi observandum: unde optimum esset, si nostri Inquisitores determinationem hujus casus à supremo Hispaniarum Inquisitore exposcerent.

12. Notandum est tamen hic obiter cum Soula loco cit. n. 5. scienter contrahentem binas nuptias esse suspectum de fide, quamvis nullam uxorem carnaliter cognoscat; quod etiam docet Albertinus de agnoscen. quest. 23. n. 49. §. 5. & seg. num. etiam 60. & 66. & Farinacius de delictis carnis, q. 140. p. 1. n. 24. & 30. Secus autem si contraheret sponsalia cum duabus, quamvis eas carnaliter cognoscat, nam in tali casu non erit de fide suspectus, cum non contrahat matrimonium.

13. Et tandem pro coronide hujus resolutionis. Nota primo quod antequam in hoc crimine procedatur ad capturam, præcedere debet plena probatio, ut constet, reum uno eodemque tempore duas uxores habere, & licet reus seipsum detulerit, nihilominus per legitimos testes delictum probandum est, aut testimonium authenticum de libro Parochi, ubi adscribi solent; testes autem satis est ut dicant, mulierem habitam fuisse pro uxore rei, illumque eam tradidisse, ut communiter solent aliæ uxores tractari; scilicet vidisse, illos euntes ad Ecclesiam, & inde venientes, in una domo simul vivere ut conjuges, &c.

14. Nota secundò, quod conjugati, qui sine uxoris licentia in sæculo degentis suscipiunt Ordines sacros, sunt supradictis pœnis mulcandi, & habenda est ratio, qualis nationis sit, nam si esset illius, apud quem hæresis Lutheri viget, maxima præsumetur malitia, & vehemens suspicio, unde ei imponenda esset abjuratio de vehementi, & etiam tortura adhibenda, ut deregeret intentionem. Vide Canteram cap. 1. de hæret. num. 71. & Farinacium quest. 183. numero 71. & cap. 76.

RESOL. V.

De Clericis sacris Ordinibus initiatis, & de Religiosis matrimonium inveniuntibus?
Et an tales non solum committant sacrilegium, sed sint de hæresi suspecti, & qua pœna puniendi sint? Et